

Tale ved N.T.B. 75-års fest

Talen heter helst "fritt" men
gj. synes å huske at den stot
et fulgte de linjer som er opp
trykket i notatet 11/2 - 43

(Notat for Statsministeren.)

(JN/TC/ER)

19/12

Hvis vi i dag hadde sittet hjemme i Oslo og det ikke hadde vært krig, så vet jeg at feiringen av Norsk Telegrambyrås 75-års dag ville blitt en begivenhet som hadde vært feiret over hele landet. Når forholdene ikke er slik er jeg likevel glad for å ha fått denne anledningen til å si noen ord og tolke den tallmæssigheten som det norske folk i alle år har følt overfor N.T.B., særlig de det avlatende norske publikum - skjönt det var jo hele folket. I disse 75 årene hadde nemlig Norsk Telegrambyrå arbeidet seg fram til å bli ikke bare en institusjon, som alle kjente, men beint fram en slags autoritet som man stolte fullt og fast på. Og det vil ikke si så lite i et land som Norge, hvor respekten for autoriteten ikke alltid har vært like stor, og hvor frimodig kritikk over statsstyrelsen var enhver tillatt.

Årsakene til dette har vært mange. Norsk Telegrambyrå har alltid vært en privat institusjon, organisert og utviklet under ledelse av interesserte og dyktige fagfolk. Men samtidig har byrået fra første stand alltid opprettholdt en intim kontakt og et godt samarbeid med de offentlige autoriteter, et samarbeid som på mange måter har kunnet være et slags mønster for andre. Særlige gledelig var det da byrået etter noen årtiers forløp ble overtatt av avisene, i et slags kooperativt selskap. Det styrket ikke bare byrået selv, men hele pressen i Norge, det ga øket ansvarsfølelse både til byrået og til hver enkelt norsk avis. Jeg tror et slikt forhold, med et fritt telegrambyrå, som er bygget opp, eiet og kontrollert av frie aviser, og som samtidig står i et tillitsfullt forhold både til samfundet som helhet og til samfundets demokratiske tilsatte myndigheter, er en av de beste garantier for oppnåelsen av en saklig sterk og ansvarsbeviset offentlig opinion i et demokratisk land. Når vi hadde en slik offentlig opinion i Norge, klar til å si fra både i godt og ondt, til å kritisere det som var galt og til å rose det som var riktig, så tror jeg at en uten overdrivelse kan slå fast at Norsk

Telegrambyrå har hatt en stor andel i æren for denne gledelige utvikling.

I disse ulvetider som vi nå gjennomlever har vi sett hva en tvangsbundet og ufri presse kan gjøre av skade i et land. Vi har fått se uhyggelige eksempler på hvordan ensretting og autoritære tvangsforordninger overfor pressen har kunnet ødelegge hele folk og frata dem evnen til å kunne tenke og tale og handle fritt. Systematisk åndstvang gjennom en kontrollert og dirigert presse kan være et fryktelig våpen fra selvherskernes side. Å bli åndelig mørklagt er, tror jeg, noe av det verste som kan hende et folk. Men for å sitere den gamle vismann på har friheten vært noe som en i alle tider har hatt vanskelig for å prise mens en hadde den; den var som lys og luft, som en ikke saynet for disse goder var borte. Slik har det ofte vært med pressfriheten også. Man har endog kritisert den, ~~sett~~ at den var et bevis på degenerasjon, på utglidning innen et folk. Jeg behøver ikke spille mange ord på slike påstander, det er nok å konstatere at sunde og gode meningsbrytninger på saklig basis er det beste sundhetstegn et demokratisk folk kan ha. Selvsagt kan det være forskjellig ^{typer} også i journalistikken. Det kan være enkelte som skoler ut, som er tendensiøse på usaklig grunnlag, og som kan komme i skade for å bringe den frie presse i miskreditt. Men det vil jeg si, at i Norge har vi hatt lite av den slags. Den norske presse har, ikke minst i den siste menneskealder og i de siste år, inntil krigen kom, vært seg sin oppgave og sitt ansvar helt bevisst. Den har i sin alminnelige journalistikk holdt seg til kjennegjeringene, og det politiske ordskifte, som ofte har vært temmelig hett, har stort sett holdt seg til dem. Noe av ryggraden i den praksis som på denne måten har utviklet seg, har vært representert av Norsk Telegrambyrå. Byrået hadde, ikke minst i de senere år, bygget opp en både effektiv og pålitelig nyhetstjeneste som kom til å bli hovedgrunnlaget både for de fleste aviser, og den norske kringkastings nyhetstjeneste, såvel når det gjaldt vårt eget land som den øvrige verden.

Denne sterke stillingen i det norske folk var det jeg tenkte på da jeg sa at denne milepelen, om den var blitt feiret hjemme i Norge, ville blitt en begivenhet hvor på sett og vis hele folket, gjennom våre mange norske aviser, ville ha deltatt. Krigsårene som er gått har endret mange forhold i Norge, og blant de institusjoner som er blitt voldtatt og misbrukt er også Norsk Telegrambyrå i Oslo. Tyskerne, som er smarte slik, trodde å kunne skape

kanaler for sin propaganda og derved forvandle den norske folkeopinion, om de smykket seg med Norsk Telegrambyrås navn. Men folket hjemme har heller ikke på dette punkt latt seg forvirre. De sier at Norsk Telegrambyrå på tyskernes meldinger i dag betyr "Not to believe". Mange vil kanskje oppta dette som at det virkelige Norsk Telegrambyrå som institusjon er kommet i vanry. Men det tror jeg ikke. Tyskernes misbruk av Norsk Telegrambyrås navn vil gå over i historien som den forbrytelse det har vært, og ofret ^{for} det sanne Norsk Telegrambyrå - vil ikke komme til å lide. Det norske folk vil vite at Norsk Telegrambyrå også i framtiden vil bli dets beste kilde for sann og god orientering. Og det norske demokratis valgte myndigheter vil igjen overlata til Norsk Telegrambyrå den viktige oppgave å opprettholde det tillitsfulle samvirke mellom folkeopinion og folkevalgte representanter som er og må være grunnsteinen for et folkestyrt samfundstrix liv.

Jeg har villet si disse ting om den frie presse og den gode journalistikk ved denne milepelen til Norsk Telegrambyrå, fordi byrået har vært en så god representant for de prinsipper det norske folk hylder på dette felt. Jeg vil også få lov til å ønske byrået lykke til i tiden som kommer; ^{og} jeg vil, som statsminister, føye en takk til for hva Norsk Telegrambyrå har vært for oss i disse kritiske årene som vi nå gjennomlever. ^{Sj} om den store feiringen av jubileet ikke er kommet i dag, så vil det bli rik anledning til å feire et enda større jubileum den 1. september 1967, da det hederskrante norske telegrambyrå vil være 100 år.

*Med dette vil jeg få lov til å
 takke for maken.*

